הלכה · משנה תורה · מפרשים · מלאכת שלמה · ספר קדושה

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבי שלמה חכים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבי שלמה חכים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-תורה-הלכות-מאכלות-אסורות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ז 4
פרק ח 4
הלכה טו 4
הלכה יח 5
פרק יז 6
הלכה כז 6

פרק ב

הלכה ז

האוכל מבשרם בכעדשה לוקה. שיעור אכילתן כשיעור טומאתן וכו'. עיין להרב המגיד ז"ל ומכאן קשה לנו בני הישיבה הי"ו למ"ש הריטב"א בחידושיו למס' ע"ז בפ' השוכר דף ס"ט מהש"ס בד"ה ההוא כו' וז"ל ההוא אמרטוטי אמרטוט פרש"י ז"ל נמרט לחתיכות דקות ושרץ איסורו בכעדשה כטומאתו וחיישינן דילמא בלע חתיכות שרץ בהדי חומץ ע"כ לשון רש"י. וכתב הריטב"א וז"ל ואינו נכון חדא דלא מצינו בשום מקום דמדמי איסור טומאה לשיעורו אלא כל האיסורין בכזית וכו' ע"כ. והדברים תמוהים הרבה איך נעלם ממנו תלמוד ערוך במס' מעילה דף ט"ז ע"ב ופסקו רבינו בדין שלפנינו והדבר צ"ע (א"ה עיין ברש"י במס' חולין דף ק"כ ע"ב ד"ה שרצים שכתב ג"כ איסור אכילה בכעדשה כטומאתן דתני רבי יוסי בר חנינא וכו' יעו"ש).

פרק ח

הלכה טו

כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל וכו'. כתב הרב המגיד שהוא מימרא דר' אבהו בפסחים דף כ"א ע"ב ובדף כ"ג ע"א הקשו למימרת ר' אבהו דהרי תרומה דרחמנא אמר וכל זר לא יאכל קודש ותנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ומשני שאני התם דכתיב תרומתכם שלכם יהא.

וראיתי להרב שמחת יו"ט בסי' פ"ה שכתב וז"ל ואולם בעיקר הסוגיא יש לעיין דנראה דלא מצא הש"ס ראיה דתרומה לישראל מותר בהנאה כי אם ממתני' דערובין דמערבין לישראל בתרומה ועינינו הרואות דלכל הפירושים אינה ראיה כל כך ואמאי לא מייתי ממתני' דיבמות בפ' אין נושאין דקתני מי שלא שהתה אחר מיתת הבעל ג' חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון ואחד מהם כהן [דזה הבן] מפריש תרומה ומוכרה לכהן והדמים שלו ואם איתא דאסורה בהנאה לישראל כמו שאסור לאוכלם מספק שמא ישראל הוא גם ליהנות ממנה למוכרה יהא אסור שמא הוא ישראל ואסור לו בהנאה. ועוד יש לעיין למה לא הביאו ממתני' דסוף פ' האיש מקדש במתני' דהמקדש בתרומות ומעשרות [וכו'] ואפי' ישראל מקודשת וכו' ומתני' מיירי בישראל שירש מאבי אמו כהן וקדש בה ואם קדש בת ישראל איך מתקדשת כיון דאסורה לו ואף אם קדש כהנת איך מקודשת הא אם מקודשת היא נעשית זרה שכבר היא קניינו של ישראל ואסורה לאכול בתרומה וליהנות ממנה דאפי' ארוסה לישראל

בלבד נעשית זרה ואסורה עכ"ל.

ולענ"ד נראה לומר דלעולם המקשה שפיר ידע דלר' אבהו האי דשני קרא וכתב תרומתכם למשרי בהנאה אתי ולומר שלכם יהא אלא דהוה ס"ל דלדעת ר"א דלא אתא קרא אלא דוקא בתרומה שהיא שלו לגמרי וכגון מתני' דסוף פ' האיש מקדש דמיירי שנפל לו בירושה מאבי אמו שעכ"פ נשארה לו ואינו חייב ליתנה לכהן וכן נמי בספקא דממונא כההיא דפ' אין נושאין דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה והוי שלו מדאורייתא והקדושין הם ודאי מצד הממע"ה ובהא הוא דמהני ריבויא דתרומתכם ואמטו להכי לא פריך מהנך מתני' ברם ממתני' דעירובין דקתני מערבין לישראל בתרומה והיינו מדין זיכוי שמזכה לישראל ע"י אחר אי אמרת דאסור אף בהנאה אין לו יד לזכות וכמ"ש מר ניהו שם לעיל ומייתי להיא תשובת הרשב"א סי' תר"ב יעו"ש. וזה היתה כונת המקשה להקשות מהך מתני' דעירובין ועל זה מתרץ תרומתכם למשרי בהנאה והיינו אף בכה"ג. ודוק.

הלכה יח

זה הכלל כל שאסורו מן התורה אסור לעשות בו סחורה וכו'. הנה מבואר מדברי רבינו שאסור סחורה הוי מדאורייתא וכמ"ש המל"מ והפר"ח בסי' קי"ז וכ"כ התוס' בפ' כל שעה (פסחים דף כ"ג.) אבל הרשב"א הביא דבריו מרן ב"י ביו"ד סי' קי"ז דהטעם שמא יבא לאכול מהם יעו"ש. ותמה עליו הט"ז שם שהרי בפ' כל שעה איתא שהוא אסור דאורייתא וכו' יעו"ש. וכתב עליו הרב באר יעקב הנדפס מקרוב וז"ל ואני אמרתי קושיתו כפשוטו דאף דכתיב בקרא שקץ יהיה לכם לא יאכל דמשמע איסור מדאורייתא מיהו היינו דווקא בשקצים ורמשים ובהמות טמאות ועופות טמאים [וכו'] אבל בנבלה וטרפה לא ידעינן מהאי קרא וכו' וא"כ הא דכתב הרשב"א דטעם הגזירה מדרבנן שמא יבא לאכול היינו בנבלות וטרפות הוא רק מדרבנן וכו' יעו"ש.

ואחר המחילה רבה נראה לענ"ד דזה לא יתכן לומר בדעת הרשב"א דהא הרשב"א כתב בלשון שהביא מרן ב"י וז"ל [וזה] נראה לי כשיבוש שכל הדברים שמגדל אותם אדם לאכילה כחזיר וכבהמה ועוף שדרך בני אדם לגדלם כדי לאוכלם ואין רובם עשויים לתשמישן אסור לעשות בהם סחורה גזירה שמא יבא לאכול מהם יצאו גמל וחמור וכו' יעו"ש. הרי בפי' דעת הרשב"א דאפי' בעוף ובהמה טמאה כתב דטעמא שאסור לעשות סחורה היינו מטעם גזירה שמא יבא לאכול מהם. וצריך ישוב (א"ה ותשובה זו היא נדפסה בח"ג סי' רכ"ג ועיין להרב החסיד בס' קהלת יעקב אות ס' דף ע"ו ע"ג יעו"ש).

פרק יז

הלכה כז

קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות או שעשה מלאכה בשבת אין בי"ד מצוין להפרישו וכו' אבל להאכילו בידים אסור אפי' דברים האסורים מדברי סופרים וכו'. הנה לענין איסורים של דבריהם אי ספינן להו בידים או לא ראיתי למרן ב"י או"ח סי' רס"ט שכתב וז"ל וכתבו ההגהות [מיימוני] בפ' כ"ט [מהל' שבת] שיכולין להשקותו לקטנים דהא דאמרינן בפ' חרש דבידים לא ספינן להו איסורא היינו נבלות וטרפות ובכה"ג דנפקא לן מלא תאכלו[ם] אבל קידוש היום מצות עשה הוא וכו'. [עכ"ל] ולדברי האומרים דאפילו באיסורא דרבנן לא ספינן להו לקטנים בידים [וכו'] אפשר דכיון דיש מתירין לשתות אפי' לגדולים בבית הכנסת אע"פ שהגדולים נוהגין כדברי האוסרים מ"מ לא חשיב איסור כולי האי שנאסר להשקותו לקטנים. אי נמי כיון דאי לא שתו הקטנים הוא ברכה לבטלה (דאין) [שרינן] איסור שתיה לקטנים שלא במקום סעודה כדי שלא תהא ברכת הגדול לבטלה עכ"ל.

איברא דמ"ש בתחילת דבריו דכיון שיש מתירין לגדולים לא חשיב כולי האי כדי שיאסר להשקותו לכאורה נראה לדקדק כן מהא דפ' תולין (שבת דף קל"ט) סוף ע"א דאיתא התם רב משרשיא יהיב פרוטה לתינוק גוי וזרע ליה ופרכינן וליתן לתינוק ישראל ומשנינן אתי למסרך ופי' רש"י ז"ל יהיב פרוטה לתינוק גוי קסבר בחו"ל מותר ומיהו כל מה דאפשר משני שלא ילמדו ע"כ. הרי להדיא דבדבר שמותר לגדולים דהא קי"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל ושרי אף לגדולים. ולזה פריך וליתן לתינוק ישראל דהא ליכא איסורא אף לגדולים אלא משום חומרא בעלמא ומשני אתי למסרך. אלמא דאי לאו האי טעמא שפיר הוה מצי למיתב לתינוק ישראל ולא הוה קספי לתינוק דבר איסור אלא דהא קשיא אמאי לא חיישינן נמי דילמא אתי למיסרך כדמשני התם. ולזה י"ל בפשיטות דשאני התם דאפשר ע"י תינוק גוי ומשו"ה לא יהיב לתינוק ישראל דילמא אתי למסרך משא"כ הכא.

אלא מאי דקשיא לי הוא לדעת הרשב"א ז"ל דס"ל דבאיסורין דרבנן ספינן להו בידים וכמו שכתב בחידושיו ליבמות וחיליה מהך סוגייא וז"ל שם ויש לי ללמוד מדאמרינן בשבת פ' תולין רב משרשיא יהיב פרוטה לתינוק גוי וכו' ואקשינן וליתן לתינוק ישראל [וכו] ומאי קושיא [וכו'] כיון דישראל גדול אסור מדרבנן אף לתינוק אסור לומר לעבור ולזרוע אלא ודאי כדאמרן דלא העמידו דבריהם אלא אצל הגדולים ולא אצל קטנים כן נ"ל עכ"ל. והרואה יראה דאין מכאן ראיה דהא דפריך הש"ס וליתן לתינוק ישראל הוא

משום דאפי' לישראל גדול נמי ליכא איסורא אפי' מדרבנן וכדמשמע מדפריך הש"ס לר' מנשיא ולישלח להו כר' טרפון דתניא כישות ר"ט אומר אין כלאים וחכמים אומרים כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל. ור' משרשיא משמע דהכי ס"ל וכדמשמע מרש"י והתוס'. ומשו"ה דוקא הוא דפריך וליתן לתינוק ישראל. אבל במידי דאסור מדבריהם לגדולים ליכא למילף מהכא דשרי למיהב לקטנים בידים. ואפשר לומר דס"ל דר' משרשיא כשותא בכרמא הוי כלאים כרבנן דרבים נינהו וכן רב עמרם דמנגיד עלה משום שאינם בני תורה די שיאסר לכתחילה ולא מפני כך ינגיד. אלא ודאי דסבר דהוי כלאים ומשו"ה הוא דמנגיד. ואמטו להכי שפיר מצי למילף הרשב"א דבאיסורין של דבריהם ספינן להו בידים.

אמנם מאי דקשיא לי הוא לרבינו דס"ל דאפי' באיסורין של דבריהם לא ספינן להו בידים מדפסק בסוף פ"ח דכלאים וז"ל אם אמר לתינוק גוי לזרוע לו בחו"ל מותר אבל לא יאמר לגוי גדול שלא יתחלף בישראל ע"כ. וכתב מרן בכ"מ וז"ל והיינו מדאמרינן בפ' תולין גבי כשותא רב משרשיא יהיב פרוטה לתינוק גוי וזרע וליתן לתינוק ישראל אתי למסרך וליתן לגוי גדול אתי לחלופי בישראל וצ"ל דהוה זרע ב' מיני זרעים וחרצן במפולת יד דאל"כ כיון דבחו"ל הוה לא הוי צריך לזרוע ע"י גוי ע"כ. והשתא לפי סברת רבינו דס"ל דבאיסורין של דבריהם לא ספינן להו בידים. א"כ מאי פריך וליתן לתינוק ישראל הא כיון דלגדול ישראל אסור מדרבנן כיון דהוי ב' מיני זרעים וחרצן וכדכתב מרן כ"מ איך ספינן להו לתינוק בידים דליזרע דבר האסור. ואנן בדידן לולי דברי מרן כ"מ היינו אומרים דלדעת רבינו דס"ל כשאר המפרשים דהך דרב משרשיא היינו כשותא בכרמא וס"ל כר' טרפון דמתיר. והיינו טעמא דעביד ע"י גוי משום דכל מה דאפשר לשנויי משנינן וכדפי' רש"י והתוס' והר"ן יעו"ש. אך לדעת מרן כ"מ ומהר"י קורקוס בפ"א שם הדבר צריך אצלי תלמוד. ועיין להרב פר"ח או"ח סי' תרי"א שכתב לדעת רבינו דבאיסורין של דבריהם כשאין האיסור מצד עצמו ספינן להו בידים. ועיין בס' קהלת יעקב הנדפס מקרוב פי"ב מהל' שבת שכן כתב אף אם הוא באיסור תורה יעו"ש.

עוד כתב הרשב"א ז"ל שם וז"ל ואי קשיא לך הא דתנן בעירובין אין מערבין בטבל ואוקימנא בטבל [טבול] דרבנן ואם איתא בטבל דרבנן אמאי לא אע"ג דלא חזי לגדולים קא חזי לקטנים דהא מאכילין אותם בידים. וא"ת דחזי לגדולים בעינן. לא היא וכו'. אלא משמע דאפי' בטבל דרבנן אין מאכילין אותם בידים והיינו דאין מערבין דהואיל דלא ספינן להו בידים מידי דלא חזי לקטנים קרינן ביה. לא היא דלעולם טעמא דהתם משום דמידי דחזי לגדולים בעינן וכו' הלכך אע"ג דחזי לקטנים אין בו [מערבין] לגדול עכ"ל.

ואנא תינוק דלא חכים לא אדע שכול דאם איתא דטעמא דהתם הוא משום דמידי דחזי לגדולים בעינן ולעולם בטבל טבול דרבנן מאכילין לתינוק בידים א"כ תיקשיה ליה הא דתנן בפ' מפנין אבל לא את הטבל ואוקימנא בש"ס בטבל טבול דרבנן שזרען בעציץ שאינו נקוב וכו'. והשתא אם איתא דחזי לקטנים וספינן להו בידים כדברי הרשב"א ז"ל אמאי אין מפנים והכא ליכא לשנויי כדמשני להההיא דמערבין דמידי דחזי לגדולים בעינן ומשו"ה בטבל דרבנן דלא חזי לגדולים אין מפנים דהא ליתא דהא אפי' במאכל בהמה מפנים ואפי' בתרומת התבן ביד ישראל כדקתני במתני' ומוקי בש"ס כיון דחזי לבהמת כהן וכל שכן במידי דחזי לקטנים. אלא ודאי היינו טעמא דאין מפנים משום דלא חזי אפי' לקטנים כיון דלא ספינן להו בידים לא חזי קרינן ליה שלא כדברי הרשב"א ז"ל.

וכשאני לעצמי נראה דאין כאן קושיא כלל דשפיר מצינן למימר דבאיסורין של דבריהם ספינן להו בידים והתם דאין מאכילין להו היינו משום לתא דהנאה של כילויי אתינן עלה. דהא אמרינן בפ"ב דשבת דף כ"ו ע"א ת"ר אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין צ"ל בשבת ופי' רש"י ז"ל אין מדליקין בטבל טמא וכ"ש בטהור והכי ס"ל להתוס' אלא דלאו כל שכן הוא יעו"ש. ולא משום דשייך איסור משום דקמאכיל מידי דאיסורא לקטן ולהאכילו בידים אסור אלא משום איסורא דגדול הוא משום הנאה של כילוי. אבל אין ה"נ דבשאר איסורים דרבנן דלא שייך איסור לגדול אפשר דשרי ואין כאן קושיא כלל. אמנם לפי דברי הרשב"א ז"ל שהקשה מההיא דעירובין משמע דלא נחית להאי חלוקא ולא שנא ליה בין איסור זה לשאר איסורין של דבריהם וס"ל דאפי' באיסור כזה ספינן להו בידים והיינו טעמא דאין מערבין משום דבעינן מידי דחזי לגדולים א"כ תיקשי ליה משנה זאת וצ"ע. והרב מרכבת המשנה אשכנזי בח"א בהל' שבת פכ"ד הקשה להרשב"א וז"ל ותמהני עליו דודאי שאני טבל דאסור להאכילו בידים משום לתא דהנאה של כילוי ואפי' להאכילו לבהמתו אסור ולאו משום לתא דקטן ואכתי מצינן למימר דבאיסור דרבנן דשרי בהנאה לא ספינן לקטן בידים עכ"ל. ושו"ר להרב שער המלך בח"א בהל' שביתת עשור שהקשה קושיא זאת וצידד צדדים לתרצה ולבסוף הצריך ישוב.

וראיתי להרב שער המלך שם שהקשה לדעת הר"ן במ"ש בההיא ברייתא דפ' בתרא דיוה"כ התנוקות מותרים בכולם חוץ מנעילת הסנדל ומוכח בגמרא דהתם דמותרין לכתחילה קאמר שאם בא לימלך אמרינן ליה האכילהו רחוץ אותו וכו' ואי מדאורייתא היכי שרינן הכתיב לא תאכלום להזהיר גדולים על הקטנים אלא מוכח מדרבנן וכל שהוא לצורכו של תינוק מאכילין אותו איסור דרבנן בידים עכ"ל הר"ן ז"ל. והקשה הרב דלפי דעתו ז"ל תיקשיה ליה ממ"ש בפ' כל כתבי במתני' (דקטן) [דנכרי] שבא לכבות אין

אומרים לו כבה וכו' מבואר דהא דאיסור דרבנן מאכילין אותו בידים היינו למאן דס"ל בפ' חרש דקטן אוכל נבלות אין בי"ד מצווין להפרישו ומשו"ה באיסורין דרבנן נחתינן דרגא דמאכילין אותו בידים אמנם לר' יוחנן דספוקי מספקא ליה התם אי בי"ד מצווין להפרישו אע"ג דבאיסורין דרבנן ס"ל דאין בי"ד מצווין להפרישו מ"מ להאכילו בידים אסור וזה מבואר בסוגייא דפ' חרש דבעי למיפשט התם דקטן אוכל נבילות וכו' וא"כ תיקשיה ליה לר"י הך ברייתא דקתני התנוקות מותרין בכולם דאע"ג דאיסורא דרבנן הוא מ"מ להאכילו בידים אסור וצ"ע כעת עכ"ל. ולענ"ד נ"ל דעד כאן לא מספקא ליה לר"י באיסור תורה אי בי"ד מצווין להפרישו או לא דוקא באיסור שהוא אסור מצד עצמו כגון נבלה וכיוצא שהאיסור מצד עצמו אבל בדבר שמצד עצמו מותר אלא שדבר אחר גרם לו איסור כגון הכא דאיסור דיומא הוא דגרים ליה האיסור בהא לא מספקא ליה דודאי אין בי"ד מצווין להפרישו. ואמטו להכי באיסור של דבריהם שפיר ספינן להו בידים וכן תירץ הרב פר"ח באו"ח שם. ועיין להתוס' בפ"ק דערכין ד"ה אין מעכבין את התינוק מלתקוע וכו' שכתבו דבקטן שלא הגיע לחינוך אין מעכבין פשיטא למ"ד קטן אוכל נבלות אין בי"ד מצווין להפרישו וכו' דקשה הא תקיעה לאו מלאכה היא ואם כן באיסורין דרבנן ליכא מאן דפליג דאין בי"ד מצווין להפרישו ולמה אמרו למ"ד ודוק.